

О. В. КОВАЛЕНКО, с. н. с.

В. М. БОГОМАЗОВА, канд. екон. наук, пров. н. с.

Т. К. КВАША, заввідділу

МОРСЬКІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ЗАКОНОДАВСТВО ЄС ТА УКРАЇНИ

Резюме. У статті проаналізовано нормативно-правові акти Європейського Союзу та України у сфері морських досліджень та визначено ключові прогалини у вітчизняному законодавстві. Встановлено, що законодавство ЄС передбачає дотримання принципу інтеграції науки, промисловості, політики і суспільства та об'єднання їхніх ресурсів для фінансування морських досліджень. Пріоритетними тематичними напрямками європейського нормативно-правового забезпечення в цій сфері є: дослідження щодо зміни клімату, захисту та відновлення морського біорізноманіття, екосистемного підходу до управління ресурсами та просторового планування, відновлювальної океанської енергетики, впливу діяльності людини на прибережні та морські екосистеми, генерування цифрових наукових знань про моря та океани та вільного доступу до них, формування засад вуглецево-нейтральної та циклічної "блакитної" економіки ЄС. Зазначено, що попри широкий спектр прийнятих в Україні законодавчих актів, які регулюють сферу морських досліджень, існує розпорошеність щодо напрямів цих досліджень, не визначено основні принципи їх проведення. Потребують визначення пріоритетні напрями наукових морських досліджень. Зроблено висновок щодо необхідності формування більш послідовної політики у сфері морських наукових досліджень, зміцнення партнерства за участі всіх зацікавлених сторін, які мобілізують і поширюють знання, досвід, технології та фінансові ресурси в інтересах сталого розвитку водних ресурсів України. Це потребує встановлення основних принципів проведення морських наукових досліджень, застосування форсайтного підходу для визначення пріоритетних напрямів морських наукових досліджень для України. У статті наголошено, що після затвердження результатів Форсайту Постановою Кабінету Міністрів, необхідно орієнтуватися саме на ці пріоритетні напрями під час формування державного замовлення на проведення морських наукових досліджень та щорічно проводити моніторинг реалізації визначених пріоритетів і надавати звіт про результати моніторингу.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, управління дослідженнями, наукові пріоритети, партнерство.

ВСТУП

Європа і світ залежать від океану та морів як джерел продовольства і буферу проти впливу глобального потепління та надання можливостей для нової діяльності людини.

Морське сміття, забруднення, зміна клімату та надмірна експлуатація загрожують нашій здатності стійко використовувати океани, моря та узбережжя.

Дослідження та інновації (ДіР) мають вирішальне значення для кращого контролю, розуміння, захисту, збереження та використання океанів і морів. Результати ДіР можуть:

- надати пропозиції та докази для розробки політики;
- висвітлити прогалини або бар'єри у поточній політиці або підходах;
- допомогти розробити нові можливості та напрями інноваційної – діяльності для будь-якої сфери політики в країні та світі.

Таким чином, ДіР є чудовим інструментом для політиків [1].

Відповідно до Указу Президента України від 03 грудня 2021 р. № 617 "Про деякі заходи щодо відновлення та розвитку морських наукових досліджень і науково-дослідного флоту" з метою утвердження та сталого розвитку України як сучасної морської держави, забезпечення її національних інтересів у сфері морської діяльності, розвитку морських наукових досліджень і науково-дослідного флоту необхідно розробити план заходів щодо відновлення та розвитку морських наукових досліджень і науково-дослідного флоту, визначити пріоритетні напрями морських наукових досліджень та екологічного моніторингу морів, опрацювати питання щодо розроблення та затвердження відповідних державних цільових науково-технічних програм, участь у міжнародних програмах тощо.

З урахуванням того, що Україна отримала статус кандидата в члени Євросоюзу і має ухвалити нормативно-правові акти, як от у сферах, що стосуються права ЄС, необхідно розбиратися в нормах права ЄС, зокрема у сфері

морської науки, а також окреслити прогалини в законодавстві України з цього питання, що й здійснено в цій праці.

Мета дослідження полягає у визначенні основних положень законодавства ЄС та України щодо морських наукових досліджень і прогалини в українському законодавстві.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАНИХ ПУБЛІКАЦІЙ

У світовій науковій літературі питання нормативно-правового регулювання морських наукових досліджень (МНД) стосуються:

- законодавства, політики та державної практики Китаю, Японії щодо МНД, де детально розробляється як міжнародне, так і внутрішнє законодавство, що регулює МНД у водах у межах національної юрисдикції [2, 3];
- законодавства США щодо захисту можливостей наукових досліджень, захисту морського середовища, а також збереження живих ресурсів у циркумполярних морях (Арктика та Антарктида) [4];
- визначення пріоритетів досліджень, які можуть найкращим чином підтримати процес прийняття більш релевантних та обґрунтованих політичних рішень, зокрема в Новій Зеландії та Канаді [5; 6].

Зокрема, за результатами дослідження в Новій Зеландії було визначено десять найбільш пріоритетних дослідницьких питань для майбутнього морської науки за дев'ятьма темами: 1) рибальство та аквакультура, 2) біозахист, 3) зміна клімату, 4) морські заповідники та охоронювані території, 5) екосистеми та біорізноманіття, 6) політика та прийняття рішень, 7) морська охорона, 8) прибережні та океанічні процеси, 9) інші антропогенні фактори.

Питання законодавства щодо МНД у ЄС висвітлюється у звітах Єврокомісії до Парламенту стосовно реалізації завдань і заходів стратегій, планів із виконання наукових досліджень за кожним напрямом таких досліджень [напр., 7; 8].

В Україні публікації в цій сфері стосуються переважно: сучасного стану й перспективи розвитку оснащення морських досліджень в енергетичному та екологічному аспекті [9]; аналізу стану наявних проблем під час проведення морських досліджень (станом на кінець 2017 р.) та формулювання пропозицій щодо створення національної системи сталого розвитку морських досліджень в Україні [10]; аналізу стану чинної системи наукових досліджень в інтересах Військово-Морських Збройних сил України [11]; напрямів досліджень розвитку портів [12] і результатів конкретних морських або водних досліджень [напр., 13, 14 тощо]. Питання нормативно-правового забезпечення морських

наукових досліджень розглядалося лише в одній праці [11], але станом на кінець 2017 року. Нормативно-правова база ЄС та України з того часу змінилася, а тому результати вищенаведених досліджень уже не актуальні. Питання, що висвітлені в цій статті, раніше не розглядалися та є нагальними для України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Нормативно-правове забезпечення морських наукових досліджень в ЄС. У своїх стратегічних планах (2005–2009 рр.) Європейська Комісія визнала: "...особливу потребу у всеосяжній морській політиці, спрямованій на розвиток процвітаючої морської економіки екологічно стійким способом. Така політика має підтримуватися досконалістю морських наукових досліджень, технологій та інновацій". Цією заявою Комісія підкреслила необхідність досконалості морських досліджень і розвитку технологій відповідно до Гетеборзької [15] і Лісабонської стратегій [16].

Центральним стовпом Лісабонської стратегії ЄС є зростання та створення робочих місць, що спрямовано на досягнення "економіки та суспільства, заснованих на знаннях", а також створення для цього Європейського дослідницького простору (ERA) та посилене "партнерське" управління в рамках так званого Люблянського процесу [17].

У жовтні 2007 р. у своєму "Повідомленні про інтегровану морську політику" для ЄС [18] Комісія підтвердила свою головну мету щодо створення оптимальних умов для розвитку морських секторів і прибережних регіонів, одночасно забезпечуючи виконання цілей ЄС з охорони навколишнього середовища. Планом дій [19] щодо морської політики оголошено розроблення Стратегії морських досліджень, яка підтримуватиме інфраструктуру, освіту, розбудову потенціалу та новий міждисциплінарний підхід. Мета стратегії полягає в тому, щоб запропонувати засоби для кращої інтеграції результатів морських досліджень. Визнаючи важливість зусиль у рамках різних морських дисциплін, у центрі уваги Стратегії є покращення взаємодії між морськими дослідженнями, політиками, промисловістю.

Стратегія морських досліджень [20] визнала, що суто галузевого та тематичного підходу до дослідження вже недостатньо. Дослідження ЄС можуть зіграти певну роль у стимулюванні спільних зусиль морських дослідницьких спільнот, які виходять за межі окремих секторів. Ефективніша інтеграція та об'єднання знань і ресурсів, а також довгострокове партнерство стануть підґрунтям для узгодженого визначення дослідницьких потреб і пріоритетів.

З огляду на це, Стратегія визначає необхідність: 1) подолання традиційних кордонів між наукою та розробкою політики, наукою та технологіями, науковими дисциплінами та промисловими секторами і визначення засобів сприяння досконалості наукових досліджень, зокрема міждисциплінарних і багатогалузевих; 2) запровадження нових форм управління дослідженнями з консенсусом між усіма зацікавленими сторонами та налагодження постійного діалогу між науковцями, політиками, промисловцями та представниками громадськості.

Для формування ефективної та інноваційної системи управління дослідженнями Стратегія залучає науковців, політиків і громадськість для спільного розуміння наукових досліджень і прийняття обґрунтованих рішень, вимагає посилити діалог між ними, забезпечити чіткий розподіл ролей і відповідальності між Європейським Союзом, національними державними органами влади та приватними підприємствами. Для цього є важливою надзвичайна модель управління на основі міцного та тривалого наукового партнерства. З урахуванням глобального характеру викликів для партнерів в інших регіонах міжнародний вимір відіграватиме важливу роль у цій структурі.

У Стратегії визначено перелік основних тем досліджень, які вимагають мультитематичного підходу, з-поміж яких:

- зміна клімату та океани. Важливі також варіанти пом'якшення або найкращого використання впливу зміни клімату та ризику і можливості, пов'язані з Північним Льодовитим океаном;
- вплив діяльності людини на прибережні та морські екосистеми та управління ними;
- екосистемний підхід до управління ресурсами та просторове планування;
- морське біорізноманіття та біотехнологія разом із біорозвідкою;
- континентальні околиці та морські глибини;
- оперативна океанографія та морські технології з метою покращення прогнозування стану та динаміки моря, оцінки таких ризиків, як цвітіння водоростей або забруднення, а також підтримка морської безпеки;
- експлуатація морських відновлюваних енергетичних ресурсів.

У 2012 р. у Зеленій книзі про морські знання [21] викладено основні принципи морських досліджень, центральним з яких є концепція Європейської мережі морських спостережень і даних, мережі морських організацій, яка забезпечувала б єдину точку входу для доступу й отримання морських даних, одержаних за результатами досліджень, або зразків із сотні

баз даних, що підтримуються від імені агенцій, державних органів, дослідницьких установ та університетів по всьому ЄС. Комісія планує об'єднати доступні ресурси та механізми для надання цих знань на користь промисловості, органів державної влади, дослідників і суспільства.

Стратегічним планом щодо досліджень та інновацій на період 2020–2024 рр. тематика морських досліджень визначена в межах загальної тематики для всіх досліджень: адаптація до змін клімату, зменшення забруднень, відновлення та збереження біорізноманіття, відновлення та збереження океанів і морів тощо. Більш детальні плани з морських досліджень представлені в цілях місії “Відновлення наших океанів і вод” [22], яка почала діяти у 2021 р. і має такі цілі:

- створення цифрової системи знань про океан і воду, яка передбачає підготовку цифрового двійника океану (*Digital Twin of the Ocean*) для інтеграції з Програмою Цифрова Європа (*Digital Europe*);
- захист і відновлення водних екосистем і біорізноманіття;
- запобігання та ліквідація забруднення;
- перехід до вуглецево-нейтральної та циклічної “блакитної” економіки ЄС — з чистими нульовими морськими викидами.

Ці цілі практично співпадають із пріоритетами Стратегії та розширюють їх шляхом введення “блакитної економіки”.

Серед інструментів згаданої місії — цифрова система знань про океан і воду, яка охоплює екологічний моніторинг стану океану, управління водними ресурсами, а також передбачає участь громадян у відновленні океану та вод, “блакитні парки”.

Місія буде далі розширювати наявні та заплановані європейські інфраструктури та послуги, зокрема Copernicus або EMODet.

В Україні питання здійснення морських досліджень окреслено у двох Указах Президента України: від 03 грудня 2021 р. № 617 “Про деякі заходи щодо відновлення та розвитку морських наукових досліджень і науково-дослідного флоту” і від 30 вересня 2019 р. № 722 “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”, у Постанові Кабінету Міністрів України 03 листопада 2010 р. № 1002 “Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011–2023 роки”, у Морській доктрині України на період до 2035 року (Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1108) та в Законі України від 16 травня 1995 р. № 162/95-ВР “Про виключну (морську) економічну зону України”.

Завдання Цілей сталого розвитку, що стосуються морських наукових досліджень

№ і назва ЦСР	№ і назва завдання ЦСР	Примітки
ЦСР № 2 Подолання голоду, розвиток сільського господарства	<i>Завдання 2.1.</i> Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення	Стосується споживання риби та рибних продуктів
	<i>Завдання 2.3.</i> Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів, що сприяють збереженню екосистем і покращують якість земель та ґрунтів, насамперед за рахунок інноваційних технологій	Виведення риби й аквакультури для харчування людей зменшує навантаження на земельні ресурси, що покращує якість земель і ґрунтів
	<i>Завдання 2.4.</i> Знизити волатильність цін на продукти харчування	Стосується риби та рибних продуктів
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	<i>Завдання 6.3.</i> Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, насамперед із використанням інноваційних технологій водоочищення, на державному та індивідуальному рівнях	Усі стічні води в зрештою потрапляють у моря / океани
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	<i>Завдання 7.3.</i> Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок уведення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел	Стосується морської вітрової та приливної енергетики
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	<i>Завдання 8.3.</i> Підвищити рівень зайнятості населення	Розвиток підприємств із вирощування риби та розведення аквакультури сприяє більшій зайнятості населення
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	<i>Завдання 9.1.</i> Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, що базується на використанні інноваційних технологій, зокрема екологічно чистих видів транспорту	Водний транспорт є одним з найбільш екологічно чистих видів транспорту
	<i>Завдання 9.4.</i> Застосування ІКТ в енергетиці, транспорті, розвиток біоінженерної галузей	Застосування ІКТ у морському транспорті, відновлювальній енергетиці, для розвитку «блакитної» економіки
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	<i>Завдання 11.2.</i> Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості	Зокрема стосується прибережних поселень і територій
	<i>Завдання 11.5.</i> Зменшити негативний вплив забруднювальних речовин, зокрема шляхом використання інноваційних технологій	Стосується всіх видів діяльності, що використовують моря та внутрішні водойми
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	<i>Завдання 12.2.</i> Зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках	Стосується рибного господарства та виробництва аквакультури

№ і назва ЦСР	№ і назва завдання ЦСР	Примітки
	<i>Завдання 12.4.</i> Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій і виробництв	Стосується всіх видів діяльності, що використовують моря та внутрішні водойми
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	<i>Завдання 13.1.</i> Обмежити викиди парникових газів в економіці	Стосується всіх видів діяльності, що використовують моря та внутрішні водойми
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	<i>Завдання 14.1.</i> Скоротити забруднення морського середовища	Завдання, що безпосередньо стосуються МНД
	<i>Завдання 14.2.</i> Забезпечити стале використання і захист морських та прибережних екосистем, підвищення їх стійкості та відновлення на основі інноваційних технологій	
	<i>Завдання 14.3.</i> Запровадити ефективне регулювання видобутку морських біоресурсів	
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	<i>Завдання 15.1.</i> Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем	
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	<i>Завдання 17.3.</i> Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення цілей сталого розвитку	Партнерські відносини влади, науки та бізнесу, згідно з законодавством ЄС, є провідним аспектом політики МНД

Джерело: розроблено авторами.

У першому згаданому Указі Президента України поставлено завдання визначити пріоритетні напрями розвитку морських наукових досліджень та екологічного моніторингу морів, розвивати інфраструктуру науково-дослідного флоту та кадровий потенціал для проведення морських наукових досліджень.

У другому Указі Президента України рекомендовано враховувати Цілі сталого розвитку України (ЦСР) під час визначення напрямів наукових досліджень. Так, 11 із 17 ЦСР містять заходи, що прямо чи опосередковано стосуються морських наукових досліджень (**табл. 1**). Цим документом практично визначені пріоритетні напрями морських наукових досліджень.

У морській доктрині України на період до 2035 року до пріоритетних національних інтересів на морі належать задоволення потреб суспільства, економіки та держави у використанні ресурсів моря, посилення позиції України серед провідних морських держав, а також гарантування безпеки, зокрема шляхом проведення морських наукових досліджень.

Доктрина визначає такі завдання щодо наукової та інноваційної діяльності:

- відродження замкненого циклу суднобудування;
- створення вертикально інтегрованих структур, які об'єднують увесь технологічний ланцюг суднобудування “дослідження — проектування — будування — сервісне обслуговування — ремонт”;
- розширення напрямів наукових досліджень і розробок у сфері рибного господарства, а також збереження та відтворення водних біоресурсів моря; науково обґрунтоване визначення обсягів вилучення водних біоресурсів моря, які гарантуватимуть їх відновлення в природних умовах;
- проведення всебічних досліджень, що спрямовані на визначення місця розташування та потенційного розміру покладів нафти, газу, інших корисних копалин на континентальному шельфі;
- розвиток вітчизняної військово-морської науки як складової української військової науки;

- підвищення взаємодії систем військової освіти та науки України і держав — членів НАТО та Європейського Союзу;
- налагодження дієвих механізмів спільної роботи з питань військово-технічного співробітництва між органами державної влади, підприємствами, організаціями та науковими установами, трастовими фондами;
- створення морських технологічних і промислових парків, вжиття інших заходів до підтримки інноваційної діяльності морських кластерів за рахунок місцевих ресурсів тощо.

Законом України про виключну морську економічну зону окреслено умови здійснення морських досліджень, зокрема іноземними державами та міжнародними організаціями, у таких зонах. Морські наукові дослідження у виключній (морській) економічній зоні України проводяться лише за згодою спеціально уповноважених органів України. Заявку на проведення морських наукових досліджень та повну інформацію про характер і цілі проєкту, метод і засоби, що використовуватимуться, точні географічні координати районів, у яких буде здійснюватися проєкт, та інші дані потрібно подавати за 6 місяців до їх початку. Наводяться також зобов'язання іноземних держав або міжнародних організацій при проведенні наукових досліджень у виключній (морській) економічній зоні України.

У Постанові Кабінету Міністрів України щодо досліджень в Антарктиці до завдань програми віднесено заходи з: визначення найперспективніших ділянок шельфу моря Беллінсгаузена на вуглеводну (нафта, газ) та рудну спеціалізацію; здійснення моніторингу стану верхньої атмосфери та геокосмосу, створення інформаційних систем і технологій, спостережно-аналітичних систем для здійснення контролю за станом морського середовища; визначення характеристик антарктичних організмів; розроблення схеми зміни атмосферної циркуляції та погодних умов над районом Антарктики і методів прогнозування погоди; розроблення новітніх біотехнологій.

ВИСНОВКИ

У ЄС законодавчі акти щодо морських наукових досліджень приймалися у 2008–2012 та у 2020–2022 роках. У законодавчих актах 2008–2012 рр. визначено основні напрями та принципи морських досліджень, запропоновано нову модель управління ними. Головним принципом і ключовою складовою управління є інтеграція науки, промисловості, політики та суспільства й об'єднання їхніх ресурсів для фінансування досліджень, а також довгострокове партнерство, що є основою для узгодженого визна-

чення дослідницьких потреб і пріоритетів. До тематичних пріоритетів зараховано дослідження зі зміни клімату, захисту та відновлення морського біорізноманіття, екосистемного підходу до управління ресурсами та просторового планування, відновлювальної океанської енергетики, впливу діяльності людини на прибережні та морські екосистеми, генерування інтегрованих наукових знань про моря та океани та вільного доступу до них.

Законодавчими актами 2020–2022 рр. продовжено дію наукових пріоритетів ЄС щодо цифрової системи знань про океан і воду, захисту та відновлення водних екосистем і біорізноманіття, впливу діяльності людини й прибережні та морські екосистеми (запобігання та ліквідація забруднення морів, океанів та прибережних територій), офшорна енергетика. Додано пріоритет: зробити “блакитну” економіку ЄС вуглецево-нейтральною та циклічною — з чистими нульовими морськими викидами. Залишається чинною і участь громадськості у відновленні океану та вод.

В Україні також прийняті нормативно-правові акти зі здійснення морських наукових досліджень. Але існує розпорошеність щодо напрямів цих досліджень, не визначені основні принципи їх проведення. З одного боку, перелік напрямів наукових досліджень щодо морів/океанів визначено в Указі Президента України № 722 стосовно врахування завдань ЦСР на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень, серед яких 11 з 17 ЦСР містять заходи, що стосуються морських наукових досліджень, та в Морській доктрині (відродження замкненого циклу суднобудування, розширення напрямів наукових досліджень і розробок у сфері рибного господарства, а також збереження та відтворення водних біоресурсів моря, визначення місця розташування покладів нафти, газу, інших корисних копалин, розвиток вітчизняної військово-морської науки). З іншого боку, розроблення переліку пріоритетних напрямів МНД відповідно до Указу Президента України № 617 у зв'язку з розпочатою російською агресією відтерміновано до закінчення військового стану в Україні.

Законодавство України визначає також умови проведення МНД у виключній морській економічній зоні України для зарубіжних країн та міжнародних організацій і завдання для програми проведення досліджень в Антарктиці, одне з яких стосується визначення ділянок шельфу моря Беллінсгаузена на вуглеводну та рудну спеціалізацію.

Пропозиції: окреслити головні принципи проведення морських наукових досліджень, здійснити форсайтні дослідження з визначення

пріоритетних напрямів МНД для України, орієнтуватися саме на ці пріоритетні напрями під час формування державного замовлення на проведення морських наукових досліджень, щорічно проводити моніторинг реалізації визначених пріоритетів і на підставі аналізу його результатів коригувати, у разі необхідності, зазначені пріоритети.

Доцільно також зробити політику щодо морських наукових досліджень більш послідовною, сформувані та зміцнювати партнерства за участі всіх зацікавлених сторін, які мобілізують і поширюють знання, досвід, технології та фінансові ресурси в інтересах сталого розвитку водних ресурсів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Projects for Policy (P4P) [Electronic resource]. — Access mode: Projects for Policy (P4P) | European Commission (europa.eu).
2. Hong N. China's Approach to Marine Scientific Research Legislation, Policy and Practice / N. Hong // Korean Journal of International and Comparative Law. — 2021. — Vol. 9. — Issue 2. — P. 294–310. <https://doi.org/10.1163/22134484-12340159>
3. Huh S. Marine Scientific Research in Japan's Practice / S. Huh // Korean Journal of International and Comparative Law. — 2021. — Vol. 9 (2). — P. 281–293. <https://doi.org/10.1163/22134484-12340158>
4. Joyner C. C. United States legislation and the polar oceans / C. C. Joyner // Ocean Development and International Law. — 1998. — Vol. 29 (3). — P. 265–290. <https://doi.org/10.1080/00908329809546126>
5. Jarvis R. M. Key research priorities for the future of marine science in New Zealand / R. M. Jarvis, T. Young // Marine policy. — 2019. — Vol. 106. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2019.103539>
6. Williams R. Marine mammals and ocean noise: Future directions and information needs with respect to science, policy and law in Canada / R. Williams, E. Ashe, L. Nowlan // Marine Pollution Bulletin. — 2014. — Vol. 86 (1–2). — P. 29–38. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2014.05.056>
7. Report on the implementation of the Marine Strategy Framework Directive (Directive 2008/56/EC) COM/2020/259 final [Electronic resource]. — Access mode: EUR-Lex — 52020DC0259 — EN — EUR-Lex (europa.eu).
8. The EU Blue Economy Report 2019. — Publications Office of the European Union, Luxembourg, — 2019 [Electronic resource]. — Access mode: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/676bbd4a-7dd9-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en/>.
9. Гошовський С. В. Сучасне оснащення морських геолого-геофізичних досліджень. Стаття 1 [Електронний ресурс] / С. В. Гошовський, П. Т. Сиротенко // Збірник наукових праць УкрДГПІ. — 2017. — № 1–2. — С. 178–195. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UDGRI_2017_1-2_14.
10. Медінець В. І. Шляхи розвитку морських наукових досліджень в Україні [Електронний ресурс] / В. І. Медінець, В. О. Іваниця // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. — 2018. — № 1–2. — С. 6–20. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltd_2018_1-2_3.
11. Гордійчук В. В. Удосконалення системи наукових досліджень в інтересах Військово-Морських Сил Збройних Сил України: організаційний аспект [Електронний ресурс] / В. В. Гордійчук // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. — 2018. — № 1. — С. 126–130. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znrcvsd_2018_1_23.
12. Кудрицька Н. В. Методологічні засади дослідження інституціонального розвитку водного транспорту України [Електронний ресурс] / Н. В. Кудрицька // Формування ринкових відносин в Україні. — 2018. — № 4. — С. 70–76. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2018_4_13.
13. Musina L. Report on Green Transformation in Ukraine, based on OECD GreenGrowth Indicators / L. Musina, T. Kvasha. — Kyiv : OECD, Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, 2016. — 56 p. 10.13140/RG.2.2.34546.32964.
14. Кваша Т. К. Реалізація пріоритетних напрямів інноваційної діяльності щодо експлуатації водних ресурсів ВНЗ та НУ МОН України у 2014 році / Т. К. Кваша // Ресурси природних вод Карпатського регіону: матеріали XXV Міжнародної наук.-практ. конф. — Львів, 2016. — С. 36–40.
15. Commission Communication of 13 December 2005 on the review of the Sustainable Development Strategy — A platform for action (COM(2005) 658 final) [Electronic resource]. — Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0658&from=SV>.
16. Lisbon Strategy [Electronic resource]. — Access mode: http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm.
17. Council Conclusions on the launch of the “Ljubljana Process” - towards full realisation of ERA, adopted on 30 May 2008 [Electronic resource]. — Access mode: GEN (europa.eu).
18. Communication from the Commission — An Integrated Maritime Policy for the European Union (COM(2007) 575 final) 2008 [Electronic resource]. — Access mode: EUR-Lex-52007DC0575-EN-EUR-Lex (europa.eu).
19. Action Plan SEC(2007)1278 accompanying the Communication on “An Integrated Maritime Policy for the European Union” (COM(2007)575), Section 5, Building a Knowledge and Innovation Base for the Maritime Policy 2008 [Electronic resource]. — Access mode: Microsoft Word — EN 575 — original. doc (europa.eu).
20. A European Strategy for Marine and Maritime Research A coherent European Research Area framework in support of a sustainable use of oceans and seas // Communication from the commission to the council, the european parliament, the european economic and social committee and the committee of the regions. com(2008) 534 final [Electronic resource]. — Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0534:FIN:EN:PDF>.
21. GREEN PAPER Marine Knowledge 2020 from seabed mapping to ocean forecasting (COM/2012/0473 final) [Electronic resource]. — Access mode: EUR-Lex — 52012DC0473 — EN — EUR-Lex (europa.eu).
22. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on European

Missions. COM(2021) 609 final [Electronic resource]. — Access mode: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/funding/documents/ec_com_heu_randi_missions_29092021.pdf.

REFERENCES

1. Projects for Policy (P4P). Retrieved from: Projects for Policy (P4P) | European Commission (europa.eu).
2. Hong, N. (2021). China's Approach to Marine Scientific Research Legislation, Policy and Practice. *Korean Journal of International and Comparative Law*, 9 (2), 294–310. <https://doi.org/10.1163/22134484-12340159>
3. Huh, S. (2021). Marine Scientific Research in Japan's Practice *Korean Journal of International and Comparative Law*, 9 (2), pp. 281–293. <https://doi.org/10.1163/22134484-12340158>
4. Joyner, C. C. (1998). United States legislation and the polar oceans. *Ocean Development and International Law*, 29 (3), 265–290. <https://doi.org/10.1080/00908329809546126>
5. Jarvis, R. M., & Young, T. (2019). Key research priorities for the future of marine science in New Zealand. *Marine Policy*, 106. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2019.103539>.
6. Williams, R., Ashe, E., & Nowlan, L. (2014). Marine mammals and ocean noise: Future directions and information needs with respect to science, policy and law in Canada. *Marine Pollution Bulletin*, 86 (1–2), 29–38. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2014.05.056>
7. *Report on the implementation of the Marine Strategy Framework Directive* (Directive 2008/56/EC) COM/2020/259 final. Retrieved from: EUR-Lex-52020DC0259-EN-EUR-Lex (europa.eu).
8. European Commission (2019). *The EU Blue Economy Report 2019*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019. Retrieved from: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/676bbd4a-7dd9-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en/>.
9. Goshovskyi, S. V., & Syrotenko, P. T. (2017). Modern Equipment of Marine Geological and Geophysical Research. Article 1. *Collection of scientific works of UDGRI*, 1–2, 178–195. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UDGRI_2017_1-2_14. [in Ukr.].
10. Medinets, V. I., & Ivanytsia, V. O. (2018). Marine research development ways in Ukraine. *Man and the environment. Problems of neoecology*, 1–2, 6–20. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltd_2018_1-2_3. [in Ukr.].
11. Hordiichuk, V.V. (2018). Udoshkonalennia systemy naukovykh doslidzhen v interesakh Viiskovo-Morskyykh Syl Zbroinykh Syl Ukrainy: orhanizatsiyniy aspekt [Improvement of the scientific research system in the interests of the Navy of the Armed Forces of Ukraine: the organizational aspect]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho* [Collection of scientific papers of the Centre for Military and Strategic Studies of the National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi], 1, 126–130. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2018_1_23. [in Ukr.].
12. Kudrytska, N. V. (2018). Metodolohichni zasady doslidzhenia instytutsionalnoho rozvytku vodnoho transportu Ukrainy [Methodological bases of research of institutional development of water transport of Ukraine]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini* [Market Relations Development in Ukraine], 4, 70–76. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2018_4_13. [in Ukr.].
13. Musina, L., & Kvasha, T. (2016). *Report on Green Transformation in Ukraine, based on OECD Green-Growth Indicators*. Kyiv, 56 p. 10.13140/RG.2.2.34546.32964.
14. Kvasha, T. K. (2016). Realizatsiia priorytetnykh napriamiv innovatsiinoi diialnosti shchodo ekspluatatsii vodnykh resursiv VNZ ta NU MON Ukrainy u 2014 rotsi [Implementation of innovative activity priority areas regarding the exploitation of water resources of universities and SI MES of Ukraine in 2014]. [Materials of the XXV International scientific and practical conference "Natural water resources of the Carpathian region"]. Lviv, 36–40. [in Ukr.].
15. Commission Communication of 13 December 2005 on the review of the Sustainable Development Strategy — A platform for action (COM(2005) 658 final). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0658&from=SV>.
16. Lisbon Strategy. Retrieved from: http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm.
17. Council Conclusions on the launch of the "Ljubljana Process" — towards full realisation of ERA, adopted on 30 May 2008. Retrieved from: GEN (europa.eu).
18. Communication from the Commission — An Integrated Maritime Policy for the European Union (COM(2007) 575 final). Retrieved from: EUR-Lex — 52007DC0575 — EN — EUR-Lex (europa.eu).
19. Action Plan SEC(2007)1278 accompanying the Communication on "An Integrated Maritime Policy for the European Union" (COM(2007)575), Section 5, Building a Knowledge and Innovation Base for the Maritime Policy Retrieved from: Microsoft Word — EN 575 — original.doc (europa.eu).
20. A European Strategy for Marine and Maritime Research A coherent European Research Area framework in support of a sustainable use of oceans and seas. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. COM (2008) 534 final. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0534:FIN:EN:PDF>.
21. GREEN PAPER Marine Knowledge 2020 from seabed mapping to ocean forecasting (COM/2012/0473 final). Retrieved from: EUR-Lex — 52012DC0473 — EN — EUR-Lex (europa.eu).
22. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on European Missions. COM(2021) 609 final. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/funding/documents/ec_com_heu_randi_missions_29092021.pdf.

O. V. KOVALENKO, Senior Researcher
V. M. BOHOMAZOVA, PhD in Economics, Leading Researcher
T. K. KVASHA, Head of the Department

MARINE RESEARCH: EU AND UKRAINIAN LEGISLATION

Abstract. *The article analyzes the regulatory legal acts of the European Union and Ukraine in the field of marine research and identifies key gaps in Ukrainian legislation. It has been established that the EU legislation provides for the observance of the principle of integration of science, industry, politics and society and pooling their resources for the financing of marine research. The priority thematic areas of European legal support in this field are: research on climate change, protection and recovery of marine biodiversity, ecosystem approach to resource management and spatial planning, renewable ocean energy, impact of human activity on coastal and marine ecosystems, generation of digital scientific knowledge about seas and oceans and free access to them, forming the foundations of a carbon-neutral and cyclical EU's "blue" economy. It is noted that, despite the wide range of legislative acts adopted in Ukraine, which regulate the field of marine research, there is a dispersal regarding the directions of these researches, and the basic principles of their conduct are not defined. The priority areas of scientific marine research need to be determined. It is concluded that there is a need to form a more consistent policy regarding marine scientific research, to strengthen partnerships with the participation of all interested parties who mobilize and distribute knowledge, experience, technologies and financial resources in the interests of the sustainable development of water resources of Ukraine. This requires establishing the basic principles of conducting marine scientific research, applying a foresight approach to determine the priority areas of marine scientific research for Ukraine. After the approval of the Foresight's results by the Decree of the Cabinet of Ministers, the main tasks are focus on these priority areas during forming a state order for conducting marine scientific research and annually monitor the implementation of the identified priorities and provide a report on the monitoring results.*

Keywords: *legal regulation, research management, scientific priorities, partnership.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Коваленко Олександра Вікторівна — с. н. с., ДНУ "Український інститут науково-технічної експертизи та інформації", вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (067) 404-96-41; kasandra.kovalenko@gmail.com; ORCID: 0000-0001-7657-7867

Богомазова Віра Миколаївна — канд. екон. наук, пров. н. с., ДНУ "Український інститут науково-технічної експертизи та інформації", вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (067) 599-65-11; verbog@ukr.net; ORCID: 0000-0002-8756-3871

Кваша Тетяна Костянтинівна — заввідділу, ДНУ "Український інститут науково-технічної експертизи та інформації", вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (044) 521-00-74; ntatyana@ukr.net; kvasha@uintei.kiev.ua; ORCID: 0000-0002-1371-3531

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Kovalenko O. V. — Senior Researcher of State Institution "Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information", 180, Antonovich Str., Kyiv, Ukraine, 03680; +38 (067) 404-96-41; kasandra.kovalenko@gmail.com; ORCID: 0000-0001-7657-7867

Bohomazova V. M. — PhD in Economics, Senior Researcher, State Institution "Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information", 180, Antonovycha Str., Kyiv, Ukraine, 03680; +38 (067) 599-65-11; verbog@ukr.net; ORCID: 0000-0002-8756-3871

Kvasha T. K. — Head of the Department of State Institution "Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information", Antonovycha Str., 180, Kyiv, Ukraine, 03680; +38 (044) 521-00-74; ntatyana@ukr.net; kvasha@uintei.kiev.ua; ORCID: 0000-0002-1371-3531

